

Helt i naziuniform

■ Filmprosjektet som ble gjennomført tross motstand

Krigsfilmen *Valkyrie* med Tom Cruise som helt, viser kinogjengere at det fantes motstand mot nazismen. Fortellingene om «det andre Tyskland» blir stadig flere.

INGRID BREKKE

Berlin

Fredag har filmen *Valkyrie* premiere i Norge. Tom Cruise spiller hovedrollen som Claus von Stauffenberg, hovedmannen bak bombeattentatet mot Hitler 20. juli 1944. Filmen er delvis spilt inn i Berlin, til mye rabalder: Sønnen til Stauffenberg mente at en scientolog og Top Gun-skuespiller ikke burde spille faren. Myndighetene forsøkte dessuten å holde filmteamet borte fra originalstedene, også

begrunnet med Cruise's sekstiltørighet.

Men så kom Florian Henckel von Donnersmarck, regissøren bak Oscar-vinneren *De andres liv*, på banen. Under tittelen «Tysklands håp heter Tom Cruise» skrev han et glødende innlegg i Frankfurter Allgemeine Zeitung, der han argumenterte for at det kommer alle tyskere til gode at resten av verden blir kjent med at ikke alle var onde nazister, slik det vanligvis har sett ut i Hollywood-filmer.

Landsforræder. Det er laget filmer om denne dramatiske episoden tidligere, men de er stort sett bare vist i Tyskland. I utlandet var det tildels mindre interesse for dette attentatet, noe som har flere årsaker: for eksempel at den britiske statsministeren Winston Churchill og mange flere blåste av hele episoden da den skjedde – de mente det handlet om intern nasjonalistisk makt-

Tom Cruise kledd for rollen i *Valkyrie*. Filmen har hittil stort sett fått gode kritikker i Tyskland, og ros for å være historisk korrekt.

FOTO: FRANK CONNOR/STUDIO BABELSBERG

kamp blant prøyssiske militære. Det tok dessuten lang tid før det brede lag av tyskere selv begynte å hylle Stauffenberg.

Etter krigen passet den adelige

Stauffenberg slett ikke som helt i det kommunistiske Øst-Tysklands verdensbilde, og i vest var det i en årrekke mange som anså ham som landsforræder. Andre ønsket rett og slett å bare se fremover, og ikke på noen måte forholde seg til nazitiden. Men det fantes unntak: Theodor Heuss, den første presidenten i Vest-Tyskland etter krigen, holdt tale til tiårsjubileet for attentatforsøket. Han var opptatt både av at Tyskland måtte se historien i øynene, og at de måtte huske at det fantes «et annet Tyskland», med verdier forankret i tiden før nazismen.

Til dette «andre Tyskland» hørte utvilsomt Stauffenberg og hans kollegers historie. Allerede i 1949 uttalte Heuss at det vanskeligste som nå møtte Tyskland, er å bygge en ny nasjonalfølelse. Det fikk han rett i: Fortsatt er den tyske nasjonale identiteten et hyppig tema. Det er selvsagt knyttet til landets særegne historie, men det er også en slags trend i tiden, noe man er opptatt av i mange land.

Jakten på de gode. Men Tyskland har ingen ærerik eller enkel historie som knytter folk sammen. Det er lett å forstå behovet for å finne noe godt å identifisere seg med, og det kommer da også stadig nye fortellinger om det som kan kalles «det andre Tyskland». Et eksempel er en større utstilling på Det historiske museet i Berlin, *Kassandra. Visjoner av katastrofe*. Her vises antikrigskunst fra perioden 1914 – 1945, en imponerende samling

av malerier, tegninger og trykk av krigens galskap.

Kassandra ble til som et biprodukt av en annen utstilling, om kunst og propaganda, arrangørene oppdaget at det fantes så mye kunst som var på den andre siden at den fortjente sin egen utstilling. Motstanden mot nazismen har dessuten lenge hatt sitt eget dokumentasjonssenter, Gedenkstätte Deutscher Widerstand. Her er det blant annet en utstilling om 20. juli-attentatet, lokalisert i Stauffenbergs kontorlokaler. I høst åpnet senteret et nytt permanent minneste der flere av de gode skal huskes, nemlig de mange tusen tyskerne som skjulte og hjalp de jødene som faktisk overlevde krigen under jorden i storbyen.

Det første attentatet. En svært dramatisk historie som kunne interessere filmskapere også utenfor Tyskland, er den om et annet bombeattentat mot Hitler, utført av snekkeren Georg Elser.

Kommunisten Elser var langt tidligere ute enn Claus von Stauffenberg, og klarte allerede i 1939 å plante en bombe i en ølhall i München. Ølhallen var åstedet for det berømte kuppforsøket i 1923 som førte Hitler i fengsel, og hvert år dette feiret med Hitler selv til stede.

Dessverre reiste diktatoren dette året tidligere enn planlagt på grunn av værforhold, og da bomben sprengetes, var det 13 minutter siden han hadde forlatt lokalet. Flere ble drept, mange såret, og Elser arrestert. Han ble holdt i live fordi nazistene ville arrangere en storstilt offentlig rettssak mot ham etter den endelige seieren, og ble først myrdet 9. april 1945.

Denne historien er ikke så godt kjent, fordi historikere og andre i mange år trodde at Elser ikke kunne ha gjort dette alene. Han ble blant annet mistenkt for å ha blitt brukt av nazistene selv for å skape sympati, noe han nå er helt renvasket fra. Ifølge Wikipedia var det først på nittitallet at han begynte å få offisiell anerkjennelse. Nå er en plass oppkalt etter ham i München, og et nytt minnesmerke er planlagt avduket i Berlin til 70-årsjubileet 8. november. Vi venter på Hollywood-filmen.

ingrid.brekke@aftenposten.no

Asker kulturhus

Adresse: Strøket 15 A, Asker

Mari Boine

Under nordlige stjerner
– Dävaggäid vuolde

Lørdag 7. februar kl. 19.30

A-kortpris
kr. 190,-

Ord. pris kr. 250,-

Svein Tindberg og Benedicte Maurseth

fremfører Jon Fosse i ord og toner
– Andvake

Torsdag 26. februar Kl. 19.30

A-kortpris
kr. 170,-

Ord. pris kr. 225,-

Alle priser er eks. avgift.

For billettbestilling: Ring tlf. 66 90 96 71

For bestilling, informasjon, andre tilbud og påmelding til vårt nyhetsbrev:

www.aftenposten.no/a-kortet

Ved behov for ytterligere veiledning, kontakt vårt kundesenter på tlf. 24 14 65 60.

A-kortet får du når du har abonnert på Aftenposten eller Aften i 1 år.

A kortet

Fordeler
for faste
abbonenter

Aftenposten

LÆRE SPRÅK?

NYE KURS DENNE VINTEREN

Norsk - 2. febr
Somali - 3. febr
Persisk - 4. febr
Engelsk - 6. febr
Japansk - 2. mars
Kinesisk - 11. mars
Spansk - grupper hele året
Tysk - privatundervisning

fra **69 kr** per time

PÅMELDING PÅ WWW.LINGU.NO

LINGU SPRÅKSENTER
lingu.no 400 LINGU